

V.V.O.
Lid CareerNet Europe

consulenten: *Frieda Buyse
Roger De Cadt
Casimir Decavele
Christine Draguet*

psychologen: *Dr. Jacques Claes
Helena Crockaert*

ANTWERPEN-AARTSELAAR
Tel. (03)870 46 07 • Fax (03)887 10 16

ZAVENTEM
Tel. (02)757 90 24 • Fax (02)757 90 61

LUIK
Tel. (04)367 83 91 • Fax (04)367 83 00

e-mail: bc.aartselaar@skynet.be

Echtheidsgereguleerder: V.G. 01.070 en V.G. 00.008

Begeleiden
naar
nieuwe opportuniteiten

Wie in schoonheid wil eindigen, neemt ook bij gedwongen vertrek zijn of haar verantwoordelijkheid. Ongeacht de omstandigheden. Soms hoeft het zelfs niet eens tot een breuk te komen. VVO adviseert zowel bij **outplacement, loopbaanplanning, career counselling** als bij **jobbegeleiding van partners en expatriates**. VVO engageert zich verregeand, biedt aantrekkelijke garanties en werkt met een specifieke en gepersonaliseerde aanpak. Contacteer ons tijdig en geheel vrijblijvend.

Boekbesprekingen

Algemene economie

Methodology and Tacit Knowledge

Jan R. Magnus en Mary S. Morgan, Methodology and Tacit Knowledge: Two Experiments in Econometrics
Chichester, John Wiley & Sons, 1999, xi + 413 blz. - Prijs: 55 GBP
ISBN 0-471-98297-0

De twee experimenten waarvan dit boek het verslag is, zijn proefnemingen van methodologische aard. Het eerste, meest uitgebreide experiment gaat uit van een artikel van Tobin uit 1950 over de vraag naar voeding in de Verenigde Staten. Een aantal teams heeft geprobeerd om dat onderzoek, vanuit de huidige stand van zaken, over te doen en voor de Verenigde Staten en Nederland uit te breiden en aan te vullen. Het tweede experiment betreft het gebruik van "tacit knowledge" in de toegepaste econometrie. Wat onder "tacit knowledge" wordt verstaan kan men illustreren met het voorbeeld van alle kennis die gebruikt wordt als iemand met zijn auto een andere wagen passeert. Die kennis is vrijwel onmogelijk op te sommen en is niet eenvoudig overdraagbaar. Zij wordt verworven door oefening en imitatie van meer ervaren chauffeurs. Het eerste experiment is het meest omvangrijke en krijgt in deze bespreking dan ook de meeste aandacht.

De leiders van het project, Magnus en Morgan, kozen, zoals gezegd, als

uitgangspunt het artikel van James Tobin "A statistical demand function for food in the USA", gepubliceerd in *The Journal of the Royal Statistical Society, Series A* van 1950. Deze studie was al eerder voorgesteld op een vergadering van de Royal Statistical Society en was daar van commentaar voorzien door de vooraanstaande Britse econometristen van die dagen. Het artikel van Tobin en de commentaren zijn in het voorliggende boek gereproduceerd. Tobin gebruikte tijdreeksen voor de hele Amerikaanse economie voor de jaren 1913 tot en met 1941 en resultaten van Amerikaanse huishouden-enquêtes, in het bijzonder die van 1941, voor gezinnen in stedelijke agglomeraties. Het artikel van Tobin is een model van toegepaste econometrie, zeker als men rekening houdt met de stand van de ontwikkeling van het vak en van de technische hulpmiddelen op dat moment.

De deelnemers aan het experiment kregen van Magnus en Morgan de door Tobin gebruikte gegevens, aangevuld met gegevens voor de Verenigde Staten na 1948 en soortgelijke gegevens voor de Nederlandse economie. De deelnemers werden geacht de volgende opdrachten uit te voeren:

- allereerst voor de gegevens van Tobin de inkomenselasticiteit voor voeding schatten, de homogeniteitshypothese toetsen en de uitkomsten daarvan vergelijken met die van Tobins artikel;

- vervolgens moesten ze dat overdoen, maar dan met alle beschikbaar gestelde gegevens voor de Verenigde Staten;
 - de volgende taak was de informatie van de verschillende gegevensbestanden te combineren;
 - er werd ook een voorspellingsoefening gevraagd;
 - ten slotte werd van de deelnemers verwacht een beleidsexperiment uit te voeren. Ze mochten ook zelf een project opzetten en uitvoeren.
- Men vroeg hun een logboek bij te houden van de werkzaamheden en in het bijzonder van de keuzen die bij de uitvoering van de taken gemaakt werden.
- In het meinummer 1995 van de *Journal of Applied Econometrics* werd een oproep voor deelnemers geplaatst. 39 onderzoekers of teams van onderzoekers meldden zich aan voor meer informatie. Daarvan zijn er ten slotte acht overgebleven: vier uit de Verenigde Staten ("Texas", "Leamer", "Tennessee", "Maddala"), twee uit Nederland (CBS en "Maastricht"), een uit het Verenigd Koninkrijk ("Dundee") en een uit Finland. De verslagen werden in de zomer van 1996 aan een refereeringproces onderworpen. In december 1996 was er op CentER (Tilburg) een bijeenkomst waar de resultaten werden gepresenteerd en besproken. Deze bijeenkomst mocht zich verheugen in de aanwezigheid van grootmeester James Tobin in hoogsteigen persoon. Zes van de acht verslagen zijn gepubliceerd in een speciaal nummer van de *Journal of Applied Econometrics*, jaargang 1997. Het zou uiterst naïef zijn te verwachten dat de acht studies tot identieke resultaten zouden hebben geleid. In de toegepaste econometrie leert de

ervaring dat twee onderzoekers die met dezelfde gegevens hetzelfde probleem aanpakken, vrijwel nooit tot dezelfde uitkomsten komen. Verschillen in opleiding, in ervaring, in het belang dat aan de uitkomsten wordt gehecht, zorgen er, naast zuiver toevallige factoren, voor dat beider resultaten soms verre van gelijk-luidend zijn. De gegevens laten helaas meestal veel ruimte voor speling. Wat voor twee onderzoekers geldt, gaat nog meer op voor acht. Aan de ene kant doet de grote variëteit van benaderingen en uitkomsten afbreuk aan het objectieve of intersubjectieve karakter van toegepast econometrisch werk, aan de andere kant biedt het de afnemer van de resultaten de mogelijkheid om *à la carte* te werk te gaan en die benadering te kiezen die haar of hem het beste past. In het experiment van Magnus en Morgan droeg het feit dat niet alle onderzoekers alle (deel)opdrachten uitvoerden, bij tot de onderlinge verschillen.

Het zou het kader van een boekbespreking te buiten gaan de verschillende bijdragen in detail te bespreken. Ik zal volstaan met een enkel kenmerk te vermelden. De studie van "Texas" gaat nogal diep in op de consistentie tussen de vraag naar voeding per gezin en die voor de hele economie. De relatie micro-macro blijkt nogal complex te zijn. Het CBS-team gaat uit van de CBS-specificatie van een vraagstelsel, hier beperkt tot twee categorieën van goederen: voeding en de rest. De bijdrage van Leamer leest met plezier, is uitdagend en natuurlijk Bayesiaans van inspiratie. Het Tennessee-team gebruikt stelselmatig de "Informational Complexity"-aanpak, ontwikkeld door een van de au-

teurs, Hamparsum Bozdogan, voor de keuze van het empirisch meest geschikte model. "Dundee" sluit zich aan bij de mode van de dag en maakt gebruik van cointegratieanalyse. Dat geldt ook voor "Maastricht", althans voor de behandeling van de tijdreeksgegevens. Het is alleszins een zeer gedegen studie, die uitgebreid moderne toetsgrootheden hanteert. Een benadering met vectorautoregressieve modellen vindt men ook bij "Finland", enigszins ten koste van de economische duiding van de uitkomsten ... Maddala en zijn twee medeauteurs hebben zich beperkt tot de statistische aspecten van de verzoenbaarheid van tijdreeks- en budgetgegevens. Ten slotte mag in deze opsomming de bijdrage van David Hendry worden vermeld, die in deel II als een soort toegift bij het "Tacit knowledge"-experiment gepresenteerd wordt. Het is een mooi staaltje van "general to specific" en van "testing, testing, testing".

Zoals men ziet is er nogal wat variatie in de focus van de verschillende bijdragen. Dat komt niet als een verrassing. Als zodanig bieden de negen bijdragen een staalkaart van het arsenaal van technieken die nu in gebruik zijn. Toekomstige studies over de ontwikkeling van de econometrie vinden hier een pasklare beschrijving van de *state of the art* aan het einde van de twintigste eeuw. Mijn eigen impressie van wat globaal uit deze oefening naar voren komt is dat noch het beleidsaspect, noch de voorspelingsoefening echt uit de verf zijn gekomen. In dat opzicht is men zeer klassiek gebleken. Slechts weinig studies zijn ingebed in een specifieke beleidscontext en houden zich bezig met de voorspel-

kracht van hun modellen. Erger is dat, voorzover er in de verschillende studies voorspellingen worden gegeven, deze nogal slecht uitkomen. De voorspelkracht is niet erg groot. Dat doet twifelen aan de robuustheid van de verkregen uitkomsten. Er zou eigenlijk meer aandacht moeten worden besteed aan modelkeuze op grond van voorspelkracht voor gegevens buiten de gebruikte steekproef.

De meerderheid van de bijdragen concentreren zich op statistische aspecten ten nadele van de economische. Wat wil men eigenlijk aantonen met een empirische toepassing? Toch niet dat de ene statistische techniek andere resultaten geeft dan de andere? Waar het op aankomt is of deze verschillen leiden tot verschillen in ons beeld van de economische werkelijkheid, *hic et nunc* en in de toekomst.

In dit verband kan de homogeniteitshypothese ter sprake worden gebracht. Deze hypothese stelt dat de som van de inkomens- en prijselasticiteiten gelijk is aan nul. Dit betekent dat een proportioneel gelijke stijging van de beschikbare middelen (inkomen) en de prijzen geen effect heeft op de samenstelling van de vraag naar goederen en diensten. Anders gezegd, niet de absolute prijzen zijn van belang, maar de relatieve. Op deze eigenschap berust het zinvolle van het onderscheid tussen micro- en macro-economie. De micro-economie bestudeert de oorzaken en effecten van de veranderingen in relatieve prijzen, zonder zich in te (moeten) laten met het absolute prijspeil; de macro-economie concentreert zich op de rol van het absolute prijspeil. Het gaat hier dus niet alleen om een wetenschappelijke ar-

beidsverdeling. Immers, indien het absolute prijspeil voor de allocatie van belang is, kan men deze beïnvloeden door bijvoorbeeld eenvoudig monetair ingrijpen. Een zeer belangrijk aspect van beleid! De homogeniteitshypothese berust zelf op de lineariteit van de budgetvergelijking, een zeer natuurlijke eigenschap. Het gaat dus om een zeer elementaire veronderstelling met grote gevolgen ... In het experiment van Magnus en Morgan werd de deelnemers gevraagd om de homogeniteitshypothese op haar werkelijkheidswaarde te toetsen. Vijf van de acht teams hebben dat gedaan, met nogal onthutsende resultaten. Slechts één ploeg, CBS, komt tot de bevinding dat de hypothese niet kan worden verworpen. De andere vier moeten hem verwerpen. "Maastricht" vraagt zich af waaraan dat kan liggen. Houdt deze vraag in dat men niet zozeer twijfelt aan de homogeniteitshypothese als wel aan de gegevens en de statistische procedures? Dit is niet de eerste keer dat homogeniteit wordt verworpen. Ook nu zal de statistische verwerping niet leiden tot een herformulering van de micro-economie. De band tussen economische theorievorming en empirisch onderzoek is helaas erg zwak. In zijn oorspronkelijk artikel rechtvaardigde Tobin zijn keuze van een specificatie met constante elasticiteiten door een beroep te doen op de homogeniteitshypothese. Strikt genomen zijn constante elasticiteiten niet vereist om homogeniteit in de vergelijking in te bouwen. Sommige teams volgen nogal slaafs het voorbeeld van Tobin. Vooral uit het gebruik van verschillende sets van huishoudbudgetgegevens blijkt dat

de inkomenselasticiteit nogal sterk van steekproef tot steekproef varieert. Theoretische analyse toont aan dat constante elasticiteiten alleen overeenstemmen met rationeel consumentengedrag indien de inkomenselasticiteit 1 is, de eigen prijselasticiteit -1 en alle kruiselingse prijselasticiteiten 0. Dit is empirisch nogal onbevredigend, ook al hoeft er dan niet te worden geschat. Alleszins een reden om constante elasticiteiten als uitgangspunt te vermijden. Het is merkwaardig vast te stellen dat de meeste deelnemers aan het hier besproken experiment werken met constante elasticiteiten voor een bepaalde steekproef of een bepaald stel tijdreeksgegevens, en moeten vaststellen dat de elasticiteiten veranderlijk zijn van het ene schattingsexperiment tot het andere. Men zou dan ook moeten twijfelen aan de geldigheid van de constantheid binnen een bepaald stel gegevens. Die twijfels worden niet geuit. Het tweede deel bevat een poging om greep te krijgen op de rol die "tacit knowledge", impliciete kennis, speelt bij toegepast econometrisch onderzoek. Magnus en Morgan hebben een gevorderde student, Wiebe Siegert, gevraagd om het in het eerste deel gepresenteerde experiment voor wat het schattingsdeel betreft uit te voeren in de geest van respectievelijk Leamer, Hendry en Sims. Siegert heeft netjes beschreven wat deze coryfeeën volgens hem zouden hebben gedaan. Dat dit een moeilijke zaak is, blijkt uit de reactie van Hendry, die zichzelf niet herkende in het verhaal van Siegert à la Hendry. Het concept van impliciete kennis is theoretisch gemakkelijker te omschrijven dan praktisch te identificeren. Niemand zal ontkennen dat

het een rol speelt, maar hoe het dan verder moet is niet zo duidelijk. De impliciete kennis is niet voor niets "tacit". Een stomme laten spreken kan alleen een wonderdoener, en dat mag men niet verwachten van een simpele onderzoeker. Ik heb niet de indruk dat met dit experiment de kous van de rol van impliciete kennis af is. Ikzelf word meer geboeid door de formele band tussen uitgangspunt en resultaat dan door de procedurele verbinding tussen deze polen.

Alles bijeen genomen biedt dit boek een interessant en soms provocerend overzicht. Ook al zijn de meeste bijdragen geschreven in de stijl van tijdschriftartikelen, toch is er een verschil met een themanummer. Er is meer gemeenschappelijk door dezelfde probleemstelling en dezelfde gegevensbestanden. Daardoor komen de verschillen in aanpak beter uit. De evaluatie door assessoren en de antwoorden daarop vergroten de levendigheid van het geheel. Als publicatie is het experiment geslaagd. Of het ook bij de methodologen zal aanslaan is alsnog een open vraag.

Anton Barten

Modeling Bounded Rationality

Ariel Rubinstein, *Modeling Bounded Rationality (Zeuthen Lecture Book Series)*
Cambridge, Massachusetts/Londen, The MIT Press, 1998, viii + 208 blz. - Prijs: 10,50 GBP (paperback)
ISBN 0-262-68100-5

"Bounded rationality" werd door H. Simon in de jaren vijftig als een soort koekoeksjong in het nest van de op-

timaliserende economische wetenschap gelegd, en heeft hier nu ook een eigen plaats verworven.

Op een vrij gevorderd niveau geeft dit werk een persoonlijke - en bijgevolg soms arbitraire - *state of the art* van de meer modelmatige en abstracte benadering van het onderwerp. Het is een verwerking van collegenotities die her en der door de auteur, de bekende Ariel Rubinstein, gebruikt werden, met als laatste stadium de Zeuthen Leerstoel aan de Universiteit van Kopenhagen. Die universiteit heeft trouwens deze uitgave opgezet - als eerste in een reeks, hopen zij.

Het boek bevat twee delen: in het eerste worden keuzemodellen bestudeerd, in het tweede de problemen bij de invoering ervan in een speltheoretische aanpak. Rationaliteit en irrationaliteit worden gemodelleerd als een beschrijving van de procedure waarmee een "actie" gekozen wordt uit een verzameling potentiële acties. Na een overzicht van het werk van psychologen ter zake, gaat Rubinstein in op de modellering van het keuzeprocess, en onderzoekt hij de rationaliteit van procedures, waarbij de keuze vereenvoudigd wordt door gelijkenissen tussen de alternatieven te negeren. Het logische vervolg is de modellering van kennis, beperkt geheugen, informatieacquisitie en besluitvorming in groepen, waarna het voornoemde tweede deel volgt. Het moge duidelijk zijn dat de doorsnee manager weinig praktisch nut zal kunnen puren uit dit boek. Maar er zijn ook niet-managers in de wereld, evenals een niet-praktisch nut. Dat laatste wordt voor iemand met een meer dan gemiddelde voorliefde voor een formeel-mathematische

benadering van de werkelijkheid in voldoende mate door dit knappe werk gegenereerd.

Marc Jegers

The Trouble with Capitalism

Harry Shutt, *The Trouble with Capitalism: An Enquiry into the Causes of Global Economic Failure*
Londen / New York, Zed Books, 1998, 238 blz. - Prijs: 14,95 GBP (pbk)
ISBN 1-85649-566-3

Dit boek van Shutt, over de zeer betwistbare zegeningen van het mondiale kapitalisme, zou je het best kunnen betitelen als een hedendaagse versie van de klassieker *Monopoly Capital* van Baran en Sweezy. De hoofdstelling, die als een rode draad doorheen het boek loopt, is dat het probleem van het kapitalisme niet zozeer het tekort aan kapitaal en winst is, maar het teveel, dat binnen de limieten van het kapitalisme geen "nuttige" - lees: rendabele - belegging vindt. Zoals haar klasieke voorganger staat ook deze stelling van "capital glut" in contrast met zowel een linkse traditie als de gangbare economische opvattingen. Voor de linkse traditie was de daling van de winstvoet de uiteindelijke doodgraver van het kapitalisme. Voor de gangbare economie is het probleem vooral het teveel aan arbeid (tekort aan tewerkstelling), dat wordt veroorzaakt door een relatief tekort aan investeringen. Zonder al te veel moeite en op een vrij overtuigende manier kan de auteur de stelling van het teveel aan kapitaal (gegeven het feit dat een minimumrendement moet worden

behaald) illustreren. Allereerst is het dalende aandeel van de bruto vaste-kapitaalvorming in alle OESO-landen een feit. Dit heeft te maken met de nieuwe technologieën die per eenheid output steeds minder arbeid en vast kapitaal gebruiken en steeds meer "software". Gezien de druk van beleggers om een minimumrendement te realiseren, moeten nu allerlei sectoren van de samenleving en de wereld penetreren die nog niet waren geprivatiseerd. Nationaal betekent dit dat er vooral in de financiële sector nieuwe "producten" worden gemaakt. Die komen erop neer dat de domeinen van sociale verzekering worden geprivatiseerd en dat de sfeer van de publieke goederen wordt beperkt: privé-beveiliging, meer privé-vervoer enz. Internationaal betekent het dat er "emerging markets" gecreëerd worden.

Hoewel de stellingen, zoals gebruikelijk in dit type van analyse, misschien wat te grof en te massief worden voorgesteld, kan de goeemeente toch niet voorbij aan de steeds weer opduikende periodieke internationale financiële catastrofes (1982, 1987, 1994, 1997). Dat vooral deze financiële stromen dikwijls het gevolg zijn van speculatieve golven die niets te maken hebben met de "fundamentals", maar ondertussen miljoenen mensen kunnen verarmen en op straat zetten, is onaanvaardbaar. Deze loskoppeling tussen reële en financiële stromen is het beste bewijs van de stelling van de auteur. Het is ook de achilleshiel van de mondialisering. Tot nu toe hebben de (nationale en internationale) overheden en dus de belastingbetaler de bressen van de internationale speculatie gedicht. De te-

rechte politieke verontwaardiging die dan ontstaat over fiscale paradijzen, fraude en speculatie, ebt echter weg nadat de bres is gedicht in het vooruitzicht van alweer nieuwe verkiezingen. Het boek eindigt in wat een alternatief zou moeten zijn voor een economie die niet gedictieerd wordt door de winstdwang. De auteur stelt terecht dat een alternatief enkel een evolutionaire bijsturing kan zijn van wat bestaat, omdat iedere radicale breuk met het verleden niet werkzaam is. Hoe het dan wel moet, en waarin zijn voorstellen juist verschillen van beleidsvormen die nu al gedeeltelijk bestaan, is mij niet duidelijk.

Stefaan Marysse

Frontiers in Health Policy Research

Alan M. Garber, ed., *Frontiers in Health Policy Research: Volume 1* (NBER Frontiers in Health Policy Research series)
Cambridge, Massachusetts/Londen, National Bureau of Economic Research/The MIT Press, 1998, xvii + 180 blz. - Prijs: 11,95 GBP (pbk)
ISBN 0-262-57120-X

Het National Bureau of Economic Research (USA) heeft een reputatie om u tegen te zeggen. Bijgevolg creëert het feit dat deze instelling (in 1997) een conferentie over gezondheidsbeleid organiseerde met academici en praktijkmensen, hoge verwachtingen over de inzichten die daar tot stand komen, zeker als een aantal gepresenteerde papers gebundeld en op de rest van de wereld losgelaten worden. De context waar-

in de conferentie zich afspeelde is er een van toenemende *managed care*, voornamelijk gestuurd door de privé-sector.

De vijf papers kunnen in drie groepen verdeeld worden. Eerst is er een algemene en toegankelijke bijdrage, met casestudie, over *adverse selection* in de ziekteverzekering. Dan volgen twee papers over *managed care*, met het effect op de uitgaven voor gezondheidszorg. Cross-sectioneel is er een effect, weliswaar gemeten zonder controle voor output. Een effect op Medicare-uitgaven is er ook, hetgeen aantoonde dat HMO's de hele gezondheidssector beïnvloeden. De laatste twee bijdragen handelen over bejaarden: de prijsevolutie van door hen gebruikte geneesmiddelen versus inflatie, en de distributie van Medicare-uitgaven in longitudinaal perspectief.

Alle auteurs zijn erin geslaagd teksten af te leveren van zowel een hoog niveau als een grote leesbaarheid voor geïnteresseerde niet-economen. Zonder enige twijfel een aanrader.

Marc Jegers

The Economics of Globalization

Assaf Razin en Efraim Sadka, eds., *The Economics of Globalization: Policy Perspectives from Public Economics*
Cambridge, Cambridge University Press, 1999, xii + 420 blz. - Prijs: 45 GBP
ISBN 0-521-62268-9

Dit boek bestaat uit een interessante verzameling van artikelen die gepresenteerd werden tijdens het congres van het Internationaal Instituut voor Openbare Financien van 1996. Als

dusdanig is het boek vrij heterogeen. Het gemeenschappelijke thema is de analyse van de toenemende openheid en interactie tussen landen. Daartoe wordt gebruikgemaakt van het rijke instrumentarium waarover de publieke economie vandaag de dag beschikt. De meeste artikelen veronderstellen dan ook een zekere vertrouwdheid met formele analyse. Uitzonderingen hierop zijn de bijdragen van Sinn, Tanzi en Kleiman. Gelet op de veelheid van onderwerpen die in het boek aan bod komen, lijkt het me het best om heel kort de verschillende bijdragen te belichten.

Vijf artikelen behandelen problemen die verbonden zijn met de mondialisering vanuit een overwegend macro-economisch perspectief. Bovenberg en Beetsma onderzoeken de gevolgen van de monetaire unie voor de doel-functie van de optimale centrale bank, en beklemtonen de rol van transferten tussen de deelstaten om tot een betere werking van de economie te komen. Sørensen en Yosha gaan na in welke mate de toegenomen rol van stromen op de kapitaalmarkt bijdraagt tot demping van reële schokken in de deelstaten van de Verenigde Staten. Sinn biedt een gedetailleerde analyse van de Duitse eenmaking en de gevolgen daarvan voor de wisselkoersen. Razin en Collins stellen een indicator op van onevenwichtige wisselkoersen en onderzoeken het effect van onevenwichtige wisselkoersen op de langetermijngroei. Helpman beweert dat de toegenomen internationalisering de overdracht van technologie van ontwikkelde naar ontwikkelingslanden bevordert.

Migratiestromen van geschoolde en ongeschoolde arbeid worden geanalyseerd in twee bijdragen. Saint Paul onderzoekt de gevolgen van de snel-

heid van integratie voor de welvaart van de vakbonden in de dominante regio. Via een model van asymmetrische informatie trachten Chau en Stark de veranderende samenstelling van de migranten uit een bepaalde regio te verklaren en tonen zij aan dat emigratie van geschoolde arbeid welvaartsverhogend kan zijn.

De gevolgen van de internationalisering voor de belastingbasis worden geanalyseerd door verschillende auteurs. Schjelderup en Sørgard onderzoeken de rol van multinationale ondernemingen in een model van strategische interactie tussen de vestigingen van deze multinationale ondernemingen en binnenlandse bedrijven. Het belang van internationale coördinatie wordt beklemtoond door Tanzi en Alworth. Kleiman bespreekt de manier waarop het coördinatieprobleem wordt opgelost door samenwerking tussen Israël en de Palestijnse autoriteiten. In het traditionele model van de centrale planner leidt de toegenomen kapitaalmobiliteit tot een lagere belasting op kapitaal, is coördinatie van het beleid efficiëntieverhogend en is belasting op basis van residentie optimaal. Deze conclusies blijken niet langer geldig wanneer men het overheidsgedrag endogeniseert. Dat gebeurt in de artikelen van Haufler, en Perroni en Scharf. Lockwood wijst erop dat harmonisatie van belastingen over het algemeen niet optimaal is als landen verschillende preferenties hebben voor publieke goederen. Razin, Sadka en Yuen gaan na wat de invloed is van imperfecte kapitaalmobiliteit op het residentieprincipe. Cremer en Pestieau onderzoeken het gevolg van asymmetrische informatie tussen nationale en supranationale overheden voor de optimale herverdeling binnen en tussen de nationale

staten. Zij tonen aan dat zowel te weinig als te veel herverdeling het gevolg kan zijn van de informatieasymmetrie.

Zoals uit deze bespreking blijkt, komen in het boek nogal wat verschillende onderwerpen aan bod. Het richt zich duidelijk tot de professionele econo-mist die wil weten hoe verschillende aspecten van mondialisering met de huidige stand van de economische kennis behandeld kunnen worden. Voor deze doelgroep is dit boek, gelet op de kwalitatief hoogstaande analyses, zeker een aanrader.

Dirk Van de gaer

Empirical Modeling in Economics

Clive W.J. Granger, *Empirical Modeling in Economics: Specification and Analysis* Cambridge, Cambridge University Press, 1999, xii + 99 blz. - Prijs: 9,95 GBP ISBN 0-521-77825-5

Dit boek bevat de Marshall-lezing van de auteur – een gerespecteerd econometrist – aan de universiteit van Cambridge. Het behandelt de essentiële stappen bij het toetsen van een model: de specificatie en de evaluatie. Deze stappen worden geïllustreerd aan de hand van casestudies. Belangrijke econometrische begrippen worden intuïtief uitgelegd, bijv. stationariteit, coïntegratie, temporele aggregatie, *data snooping*, conditionele verdeling, *in-sample* versus *post-sample* evaluatie, stochastische dominantie enz. Daarnaast bevat het boek een meer technisch hoofdstuk over de evaluatie van voorspellingen. Als dusdanig is het een goede inleiding in methodologisch-econometrische probleemstelling en

bevat het talrijke suggesties voor verdere lectuur.

De belangrijkste les voor de lezer is dat die zich bij elk empirisch model moet afvragen waarvoor het model nuttig is, welke beslissing(en) eruit kan (kunnen) volgen en hoe het zich (kwalitatief, naar resultaten) verhoudt tot andere modellen. Beleids-makers en modelbouwers worden aangespoord om met de nodige omzichtigheid om te gaan met hun empirische modellen.

Nico Valckx

Strategic management for the public services

Paul Joyce, *Strategic management for the public services* (Reeks "Managing the Public Services")

Buckingham/Philadelphia, Open University Press, 1999, xiii + 204 blz. - Prijs: 19,99 GBP ISBN 0-335-20047-8

De overheid beter doen werken versterkt ongetwijfeld de democratie. Daarom vond de heer Joyce het nuttig een boek te schrijven dat gebaseerd is op vrij recente bevindingen in de wetenschappelijke literatuur, en dat bovendien praktisch is.

Twee punten verdienen volgens de auteur in dit geheel een belangrijke portie aandacht: de interactie tussen overheidsdiensten onderling en tussen deze diensten en de (georganiseerde) samenleving, en de afweging tussen prestatie en innovatie die ten grondslag ligt aan de geformuleerde doelstellingen.

De structuur van het boek is vergelijkbaar met die van de meeste werken over strategische planning: doelstellingen, analyse, besluitvor-

ming, implementatie, leiderschap, coördinatie, crisis, transformatie. Meer specifiek is het hoofdstuk over "Public friendly strategic management", dat overgoten is met een governance-sausje en voornamelijk handelt over partnerships tussen publieke managers en hun publiek. Zonder meer nuttig is het overzicht van de technieken die gehanteerd kunnen worden om het publiek bij de werking van het overheidsbedrijf te betrekken.

De aanpak is "basic", gelardeerd met voorbeelden uit voornamelijk het Verenigd Koninkrijk, en soms een ander land waar men Engels praat en schrijft. De concepten worden helder aangebracht en genuanceerd besproken, met zorg voor de praktische implementatie. De auteur bereikt bijgevolg de doelstellingen die hij zich vooraf gesteld heeft. Het boek mag dan ook verspreid worden bij alle managers van overheidsorganisaties waar wij mee te maken hebben, zowel bij hen die het goed doen als bij de anderen.

Marc Jegers

Economists' Mathematical Manual

*Knut Sydsæter, Arne Strøm en Peter Berck, Economists' Mathematical Manual. Third, Revised and Enlarged Edition. Berlijn, Springer, 1999, xi + 206 blz. - Prijs: 45 DEM
ISBN 3-540-65447-X*

Dit boek zou eigenlijk nauwelijks introductie behoeven. De opzet is om in een beknopt volume een overzicht te geven van formules uit de wiskunde, de statistiek en de wiskundige economie waarvan elke econoom weet zou moeten hebben. In eerste instantie wordt op een vooral academisch publiek gemikt, maar ook studenten uit voortgezette opleidingen kunnen er baat bij hebben.

Gerangschikt onder 32 hoofdstukken staat telkens in de linkerkolom een formule en in de rechterkolom een minimaal commentaar om te begrijpen waar het over gaat. Als dusdanig vervangt het geen handboek wiskunde, noch een handboek statistiek of wiskundige economie. Maar samen met de index vormt het een handig referentiewerk.

De eerste auteur, die als wiskundige verbonden is aan het Departement Economie van de Universiteit van Oslo, heeft reeds voldoende zijn sporen verdiend met meer specifieke handboeken wiskunde voor economen. De derde, herziene editie, alsook vertalingen van eerdere edities bewijzen dat dit werk voldoet aan een behoefte. Nieuw aan deze editie zijn de toevoeging van ongeveer 250 formules en vooral de introductie van een hele reeks figuren ter illustratie van bepaalde essentiële begrippen. Dit boek mag dan ook in geen enkele academische bibliotheek ontbreken.

Kristiaan Kerstens

Sectorstudies

Transport Policy

*Kenneth J. Button en Roger Stough, eds., Transport Policy (The International Library of Comparative Public Policy, 10) (An Elgar Reference Collection)
Cheltenham (VK), Northampton (MA, VS), Edward Elgar, 1998, xx + 679 blz. - Prijs: 150 GBP
ISBN 1-85898-618-4*

Transport is en blijft een fundamentele component van de moderne economie. We verwijzen daarvoor onder meer expliciet naar het samenbrengen van productiefactoren en het verdelen van (semi-)afgewerkte producten naar de markten. De transportsector maakt gebruik van nieuwe en belangrijke technologieën en zet significante hoeveelheden geschoolde en ongeschoolde arbeid in. Recent is er ook de aandacht voor de interactie tussen transport en grondgebruik, het gebruik van (schaarse) grondstoffen, de brede waaier aan milieueffecten. Het hoeft dus niet te verwonderen dat overheden op elk niveau (trachten te) interveniëren in de wijze waarop transport wordt aangeboden en aangewend. Historisch gezien is de vervoerssector trouwens altijd sterk gereguleerd geweest, cf. de betrokkenheid van de overheid inzake vervoersinfrastructuur.

Toch kan er over de jaren heen een wijziging worden vastgesteld in de

manier waarop het vervoersbeleid geïmplementeerd werd, en ook in de wijze waarop academici dachten over vervoerspolitieke onderwerpen. Een typisch voorbeeld vormt de recente verschuiving van de interesse naar minder gereguleerde markten. Dat bracht nieuwe inzichten met zich mee over hoe de overblijvende regulering gebruikt moet/kan worden, maar ook over alternatieve methoden van privatisering en sociale regulering. Uitgeverij Edward Elgar tracht met het verzamelwerk *Transport Policy* op deze trend in te spelen. De editors, Ken Button en Roger Stough, zijn daar echter maar gedeeltelijk in geslaagd. De indeling in vier blokken (doelstellingen, opties, analyse, implementatie) lijkt te kunstmatig. Verder krijgt de lezer een te gekleurd beeld van de belangrijke literatuur voorgeschoteld ("... there has been a degree of personal preference shown"). De presentatie is nogal slordig (cf. het eenvoudig reproduceren in de oorspronkelijke vorm van eerder verschenen bijdragen). Er is doorheen het boek geen geografisch evenwicht en er zijn ook te weinig bijdragen over cruciale thema's zoals de milieuproblematiek en de relatie tussen transport en grondgebruik. Men kan zich vragen stellen over het uiteindelijk nut van dit soort initiatieven.

Eddy Van de Voorde

Industriële economie

Applied Industrial Economics

Louis Philips, ed., *Applied Industrial Economics*
Cambridge, Cambridge University Press,
1998, xi + 443 blz. - Prijs: 55 GBP
ISBN 0-521-62954-3

Hoe vaak hebben sommigen onder ons zich in het verleden niet geërgerd aan overloze discussies over het (kunstmatige) onderscheid tussen fundamenteel en toegepast onderzoek? Wel, alleen al om daar komaf mee te maken is dit verzamelwerk onder redactie van prof. L. Philips een aanrader. Stuk voor stuk werden schitterende bijdragen opgenomen. Elke paper is *toegepast*, in die zin dat de auteur zich concentreert op de analyse van specifieke markten en/of het kritisch evalueren van beleidsmaatregelen met het oog op het promoten van marktconcurrentie. Elke paper is bovendien *theoretisch*, in die zin dat theorieën over het functioneren van markten worden ontwikkeld en getest. Met een eenvoudig voorbeeld over de twee overblijvende producenten van zout in het Verenigd Koninkrijk illustreert L. Philips de vier pijlers van dit boek. In de eerste plaats is er de beschrijving van de geobserveerde marktstructuren, o.a. de graad van

marktconcentratie. Daarnaast is de marktstructuur niet onafhankelijk van de graad van prijsconcurrentie. Verder rijst de vraag hoe een concurrentiebeleid overeind kan blijven in een wereld waar oligopolisten stilzwijgend kunnen samenspannen. Ten slotte kan men zich afvragen hoe een concurrentiebeleid aangevuld kan worden door een controle op fusies, met het oog op het vermijden van monopolisering.

Uiteindelijk vertaalt het bovenstaande schema zich in vier blokken: marktstructuren (met o.a. bijdragen van J. Sutton en R. Schmalensee); industriële prijszetting en prijszettingsschema's (met o.a. een bijdrage van J.-F. Thisse en X. Vives rond "spatial pricing schemes"); concurrentiebeleid; fusies en controle op fusies.

Dit boek vormt zeer zeker een knap verzamelwerk. De bijdragen zijn niet zomaar bij elkaar geschraapt, maar volgen een zorgvuldig uitgetekende en gevolgde structuur. L. Philips start trouwens zelf met een lange en knappe inleiding. Vermelden we ook nog dat het werk begint "from scratch", o.a. door de basisconcepten en de resultaten op een niet-technische wijze te definiëren.

Eddy Van de Voorde

Financieel beleid

An Introduction to Econophysics

Rosario N. Mantegna en H. Eugene Stanley,
An Introduction to Econophysics: Correlations and Complexity in Finance
Cambridge, Cambridge University Press,
2000, ix + 148 blz. - Prijs: 25 GBP
ISBN 0-521-62008-2

"Het stochastisch gedrag van speculatieve prijzen" zou een betere titel zijn voor dit boek. De woordkeuze "Econophysics" wekt wel nieuwsgierigheid, maar laat de inhoud van het werk in het vage. Nieuw is – het grootste deel van – de behandelde materie niet. Uitgaande van efficiënte markten, bespreken de auteurs de basisconcepten van de dronkemanswandeling (random walk). Dit leidt tot de bespreking van «centrale limiet»-theorema's. Hieruit blijkt dat de normaalverdeling niet de enige attractor is, maar slechts een van de mogelijke attractors binnen de klasse van de som-stabiele verdelingen. Het grote nadeel van de som-stabiele verdelingen is al lang bekend: verschillende momenten ervan zijn oneindig. Origineel is dat de auteurs een nieuw type van stochastisch proces voorstellen met een eindige variantie en toch aantrekkelijke schaalrelaties. Zij noemen dat de "Truncated Levy Flight". Deze modellen zijn modellen voor de onconditionele verdeling van rendementen. Verder komen ook tijdsvariërende volatiliteitsmodellen (ARCH-GARCH) aan bod, waarbij dikstaartigheid gegenereerd wordt door de ARCH-effecten en eventueel

ook door de vorm van de conditionele verdeling. Enkele eerder losstaande hoofdstukken over turbulentie, correlaties en optiewaardering sluiten het (overigens dunne) boek af. De laatste hoofdstukken zijn m.i. niet echt coherent en dienen meer om de ondertitel – *Correlations and Complexity in Finance* – te illustreren.

Uit de beknopte samenvatting blijkt al dat dit een boek is voor "quants". De auteurs bouwen hun begrippenapparaat rigoureuus op en verwijzen overvloedig naar de beschikbare statistische literatuur. De verwijzingen naar de economische literatuur zijn schaarser, maar in het algemeen goed gekozen. Toch blijft het jammer dat de auteurs sommige economische literatuur (en soms zelfs voelinge ermee) missen. Zo bijvoorbeeld wordt geen aandacht besteed aan de theorie van de extreme waarden, die ons in staat stelt om de verdeling van de maximale en minimale rendementen te karakteriseren. Ook de multivariate GARCH-modellen, waarbij de correlatiedynamiek tussen verschillende activa in kaart wordt gebracht, ontbreken. Gevonden resultaten worden vrij snel veralgemeend zonder er rekening mee te houden dat zij slechts betrekking hebben op een – vaak kleine – observatieperiode met specifieke economische omgevingsfactoren. Maar ondanks de aangehaalde punten van kritiek blijft dit werk de moeite waard om te lezen en te herlezen.

Marc De Ceuster

Financial Economics

Jürgen Eichberger en Ian R. Harper, eds., *Financial Economics*.

Oxford, Oxford University Press, 1997, xvii + 260 blz. - Prijs: 24,95 USD
ISBN 0-19-877540-7

De veelomvattende titel *Financial Economics* wekt hoge verwachtingen. Uiteindelijk blijken de auteurs veeleer "an introduction to the microeconomics of finance" te presenteren. Op zich weliswaar een heel interessante materie.

De inhoudstafel maakt van meet af aan duidelijk dat het werk zich op de micro-economische onderbouwing van de financiële economie wil concentreren. In een eerste hoofdstuk wordt daartoe het algemene denkkader ontwikkeld: "Decision-Making under Uncertainty". Het gegeven van nutsmaximerende agenten vormt het centrale thema van waaruit de werking, de organisatie en de processen van de financiële economie theoretisch worden bestudeerd. Vanwege het belang van dit centrale denkkader is het enigszins jammer dat aan het eerste hoofdstuk slechts 34 pagina's worden besteed, evenwel aangevuld met 20 pagina's appendix. Voor een goede interpretatie van de verdere uiteenzetting is het voor de geïnteresseerde lezer zeker nuttig om de relevante hoofdstukken uit geciteerde basiswerken als Varian en Mas-Collel e.a. erop na te lezen.

De verdere indeling van de onderwerpen is eveneens strak afgebakend. Deel I behandelt topics in de sfeer van "Symmetric Information: Markets", terwijl deel II kort enkele onderwerpen aanraakt die thuishoren onder de noemer "Asymmetric

Information: Contracts". Hoewel deze indeling een duidelijk beeld geeft van waar de lezer de vele facetten van de financiële micro-economie kan situeren, toch laten de auteurs het meestal bij een - weliswaar duidelijke - samenvatting van basispublicaties over de behandelde thema's. Typische voorbeelden zijn "Adverse Selection" en "Credit Rationing", waarvan de weergegeven analyse rechtstreeks is overgenomen van Akerlof (1970) en Stiglitz en Weiss (1981).

Het boek kan daarom het best worden opgevat als een houvast of leidraad voor de lezer die nood heeft aan een algemene synthese na het bestuderen van de vele publicaties die momenteel in het domein van de financiële micro-economie te vinden zijn.

Jürgen Vandenbroucke

Financial Management of Health Care Organizations

William N. Zelman, Michael J. McCue en Alan R. Millikan, *Financial Management of Health Care Organizations: An Introduction to Fundamental Tools, Concepts, and Applications*

Oxford, Blackwell Publishers, 1998, xxi + 405 blz. - Prijs: 60 GBP
ISBN 1-55786-709-7

Er zijn genoeg verschillen tussen het financiële beheer van een onderneming en dat van een gezondheidsinstelling om aan dat laatste een boek te wijden. Dat hebben Zelman en zijn collega's dan ook gedaan. Het boek situeert zich op een inleidend niveau. Alle belangrijke facetten van het financieel beleid koinen

aan bod, weliswaar vanuit een exclusieve VS-invalshoek: boekhouden (zeer summier) en jaarrekening, bedrijfskapitaal, investeringen, kostencalculatie, budgettering, financiering (zowel het vermogen als de opbrengsten; het is voornamelijk in dit deel dat de verschillen tussen ondernemingen en gezondheidsinstellingen duidelijk worden).

Didactisch valt er op het boek niets aan te merken - tenzij de lezer geïrriteerd raakt door het overvloedig aanwenden van icoontjes om van al-

les en nog wat duidelijker dan duidelijk te maken. De teksten zijn overzichtelijk, de illustraties relevant, er zijn oefeningen, vragen enz. Theorie valt er in dit boek niet te bespeuren, ook niet op een inleidend niveau, zodat het een goed praktisch handboek is, dat weliswaar minder nuttig kan zijn voor niet-Amerikanen. Maar ik vermoed dat de auteurs daar niet echt wakker van zullen liggen.

Marc Jegers

Algemeen en strategisch management

The Economics of Executive Compensation

Kevin F. Hallock en Kevin J. Murphy, eds., *The Economics of Executive Compensation. Volume I - Volume II (The International Library of Critical Writings in Economics, 103)* Cheltenham (VK) / Northampton (MA, VS), Edward Elgar, 1999, xxviii + 590; x + 641 blz. - Prijs: 280 GBP (set)
ISBN 1-85898-794-6 (set)

De wijze waarop topmanagers vergoed worden, is - vooral op momenten dat bekend raakt dat een van hen zeer veel verdiend heeft - af en toe een onderwerp van debat, waarbij zowel ethische als economische argumenten gehanteerd worden. De belangrijkste bijdragen op het nog jonge economische front worden in deze twee boekdelen bij elkaar gebracht in negen delen: theo-

retische basis (die uiteraard in de agency-theorie gevonden wordt), de relatie tussen prestatie en beloning; relatieve prestatiemeting, bepaling van managersverloning, effecten ervan, boekhoudkundige maatstaven in managerscontracten, verloop van managers, internationale vergelijking, invloed van de economische omgeving.

Zoals steeds in deze reeks is de keuze van de papers uitstekend, met terecht veel plaats voor het werk van K.J. Murphy, en een goede mix van "klassiek" en innoverend recenter werk. Aan de hand van deze publicatie kan de academisch geïnteresseerde een grondig over- en inzicht verwerven in de actuele economische theorie van de verloning van het topmanagement.

Marc Jegers

Personeelsbeleid

Beoordelen en ontwikkelen van competenties

Lou Van Beirendonck, Beoordelen en ontwikkelen van competenties: Assessment centers, development centers en aanverwante technieken

Leuven / Amersfoort, Acco, 1998, 196 blz. - Prijs: 995 BEF ISBN 90-334-4050-4

In dit boek geeft Lou Van Beirendonck een overzicht van de "best practices" over assessment en development centers als methoden om competenties te beoordelen en te ontwikkelen. Het boek bevat twee delen. Het eerste deel begint met de historie van assessment/development centers. Vervolgens passeren de basiscomponenten de revue: toepassingsmogelijkheden, de verschillen met "klassieke" tests en de min- en pluspunten van assessment/development centers. Het is jammer dat - gezien de titel van het boek - een omschrijving van het begrip "competenties" ontbreekt (zie hiervoor blz. 124). In een derde hoofdstuk laat Lou Van Beirendonck de lezer een kijkje nemen in de design, het beoordelingsproces, de assessortraining en de organisatie van assessment/development centers. Dit uitermate praktische hoofdstuk blinkt uit door de openheid en de concreetheid waarmee de auteur de vele "tricks of the trade" doorgeeft. Minder enthousiast ben ik over het vierde hoofdstuk, dat de wetenschappelijke waarde van assessment centers behandelt. In dit hoofdstuk slaat de auteur de bal wel eens mis. Voorbeelden: intraklassecorrelaties

uitgedrukt als procenten (blz. 80) of een overzicht van de validiteit van selectietechnieken dat dateert uit 1977 (blz. 83). Het vijfde hoofdstuk besteedt aandacht aan alternatieve technieken om competenties te beoordelen zoals de 360-graden-feedbackmethode, het competentiegerichtte interview, de persoonlijkheidsvragenlijst, het peer- en self-assessment en het computergestuurd assessment. De grote praktische bruikbaarheid van deze tekst en de afweging van de voor- en nadelen van deze technieken zijn bijzonder positief. Toch is er ook sprake van een zekere vooringenomenheid. Zo bespreekt de auteur slechts één persoonlijkheidsvragenlijst en één 360-graden-vragenlijst, terwijl er minstens tientallen van dergelijke vragenlijsten beschikbaar zijn. Na dit hoofdstuk volgen kortere hoofdstukken over de trainbaarheid van competenties, over assessment/development centers binnen competentie management en over toekomstige trends.

In het tweede deel put Lou van Beirendonck uit zijn jarenlange ervaring en presenteert hij negen praktijkcases. Deze variëren van de detectie van managementpotentieel in multinationals tot de selectie van lijnarbeiders en officieren. Op één uitzondering na handelen de cases over assessment/development centers. Dit illustreert waarschijnlijk dat de aanverwante technieken en competentie management nog niet echt zijn doorgedrongen.

Samengevat: dit boek is in de eerste plaats een boek over assessment/development centers en

slechts in de tweede plaats een boek over competenties. Het statement van de auteur over de sterke wetenschappelijke onderbouwing van het boek is ietwat overdreven. Wel heeft het boek de proeve van de praktijk

ruimschoots doorstaan. Daarom bevat het een schat aan waardevolle informatie voor praktijkmensen met belangstelling voor human resources.

Filip Lievens

Accountancy

Financial Statement Analysis

Leopold A. Bernstein en John J. Wild, Financial Statement Analysis: Theory, Application, and Interpretation. Sixth Edition
Irwin/McGraw-Hill, 1997
ISBN 0-256-26736-7

Zoals de titel al laat vermoeden, handelt dit boek over de analyse van gepubliceerde jaarrekeningen van handels- en industriële ondernemingen. Hoewel de inhoud bestaat uit de klassieke topics uit een werk over financiële analyse, is de aanpak van Bernstein en Wild toch wel erg verfrissend. De pedagogische aanpak is zeer vernieuwend en nodigt uit om het werk in detail door te nemen - wat niet gezegd kan worden van alle boeken over deze thematiek.

Dit boek bevat drie volledige jaarrekeningen van bestaande bedrijven, en doorheen de tekst wordt telkens verwezen naar deze concrete voorbeelden. Daarnaast wordt financiële analyse telkens bekeken vanuit verschillende belangengroepen. Zo wordt bij vele topics niet alleen aandacht besteed aan de wijze waarop een financieel analist naar het fenomeen kijkt, maar ook aan de vragen die bijv. een revisor, een concurrent, een advocaat, een klant, een investement banker heeft bij een onderdeel

of aspect van een jaarrekening. De vragen die in de praktijk het meest voorkomen over onderdelen van de jaarrekening, worden dan ook uitvoerig toegelicht. Als afsluiting van elk hoofdstuk worden uiteraard oefeningen opgenomen, maar dit boek bevat ook oefeningen aan de hand van informatie die de student op het internet kan vinden. Het manuscript van dit boek werd niet alleen nagelezen door academici, maar ook door mensen uit de praktijk (investment bankers, revisoren, financieel analisten, advocaten enz.). De praktijkvoorbeelden zijn niet beperkt tot cijfergegevens van individuele ondernemingen, maar ratio's of balans- en resultatenrekeningposten worden ook geïllustreerd met sectorgegevens en trendanalyses.

Het boek is opgebouwd uit drie grote delen. In het eerste deel wordt voldoende aandacht besteed aan de balans en de resultatenrekening en aan de inhoud en werking van de diverse posten. In deel twee wordt helder beschreven hoe de operationele, financiële en investeringsactiviteiten in een bedrijf vertaald worden in een jaarrekening en hoe ze een invloed uitoefenen op de bedragen in de jaarrekening. Een volledig hoofdstuk is gewijd aan de analyse en interpretatie van verschillende soorten

kosten en opbrengsten. Er is ook een hoofdstuk over specifieke problemen bij analyse van de jaarrekening die ontstaan in geval van consolidatie, fusie, opslorping en internationale activiteiten. Deel drie behandelt de klassieke ratio's i.v.m. liquiditeit, solvabiliteit en rendabiliteit. Daarnaast wordt ook uitvoerig aandacht besteed aan cashflow-analyse, winst per aandeel en het voorspellen van toekomstige resultaten. Het boek wordt afgesloten met een zeer uitvoerige casestudie waarin al de thema's die in het boek aan bod kwamen, behandeld worden in een geïntegreerd geheel.

Dit boek over financiële analyse is zeer toegankelijk geschreven en slaagt erin op een boeiende wijze de functie van jaarrekeninganalyse in de praktijk over te brengen.

Ann Jorissen

Managerial Accounting

Ronald W. Hilton, *Managerial Accounting. Fourth Edition*
McGraw-Hill, 1998, 848 blz.
ISBN 0-07-059339-6

Dit handboek behandelt alle topics die in de klassieke handboeken over management accounting beschreven worden. Het verschil met zijn concurrenten situeert zich op twee vlakken. Ten eerste wordt elk hoofdstuk opgebouwd rond één concreet voorbeeld. Aan de hand van dit voorbeeld worden de diverse concepten en technieken inductief uitgelegd. Daarnaast bevat elk hoofdstuk nog tal van andere praktijkvoorbeelden van bedrijven die met naam genoemd worden. Ten tweede wordt

er steeds aandacht besteed aan de invloed van management-accounting-informatie op het gedrag van individuen. Planning en controle zijn immers het werk van individuen en groepen in een organisatie, die zich ook gaan gedragen in functie van hoe er gestuurd en gecontroleerd wordt. Deze aandacht voor gedragsaspecten zorgt ervoor dat de lezer zich ook veel sneller het functioneren van deze technieken in een concrete organisatiecontext kan voorstellen.

De introductie van concepten en technieken van management accounting verloopt als volgt. In het eerste deel worden de basiselementen van kostentoewijzing en kostenallocatie aangereikt. Hierbij wordt aandacht besteed aan de verschillen in productieprocessen. Het tweede deel van het boek behandelt *activity based costing* (ABC) en *activity based management* (ABM). De nadruk ligt hier op analyse van het kostengedrag en het gebruik van ABC-informatie voor kostenreductie. Het derde deel is volledig gewijd aan planning en controle. CVP-analyse, budgettering, prestatiemeting, *transfer pricing* en integrale kwaliteitscontrole vormen hier de hoofdonderdelen. Deel vier belicht het gebruik van management-accounting-informatie bij beleidsbeslissingen. Het gaat hier om prijsbeslissingen, investeringsbeslissingen en kortetermijnbeslissingen die gesteund zijn op relevante kosten en opbrengsten. Tot slot komen in deel vijf enkele traditionele aspecten van kostentoewijzing aan bod, zoals de kosten van gemeenschappelijke productieprocessen, de kosten van dienstverlenende afdelingen, en integrale en variabele kostprijsberekening. Vooral in deel 3

en 4 komen gedragsaspecten van gebruikers van accounting-informatie veelvuldig naar voren. De auteur beschrijft het functioneren van deze concepten en technieken van management accounting niet alleen vanuit het standpunt van industriële ondernemingen, maar ook vanuit de context van ondernemin-

gen uit de dienstensector, de overheid of organisaties zonder winstoogmerk. Deze concepten worden helder geïllustreerd en geanalyseerd. De inhoud is zeer toegankelijk voorgesteld, zodat boek erg geschikt is als handboek voor een cursus of als zelfstudiemateriaal.

Ann Jorissen

Europa

Trawling for Minnows

Damien Neven, Penelope Papandropoulos en Paul Seabright, *Trawling for Minnows: European Competition Policy and Agreements Between Firms*
Londen, Centre for Economic Policy Research, 1998, xvii + 227 blz. - Prijs: 16,95 GBP
ISBN 1-898128-34-0

De politiek van de Europese Unie (EU) ten aanzien van overeenkomsten tussen bedrijven vormt het centrale thema van het voorliggende boek. Artikel 85 van het Verdrag van Rome staat hierbij centraal, een artikel dat trouwens onveranderd werd overgenomen in de Europese Eenheidsakte, het Verdrag van Maastricht en het Verdrag van Amsterdam.

Doorheen de zes hoofdstukken wordt veel aandacht besteed aan de theoretische effecten die overeenkomsten tussen bedrijven uitoefenen op de mededinging, en wordt de logische bestaansreden van overheidsinterventie aangetoond. Vervolgens worden de Europese interventies getoetst aan de

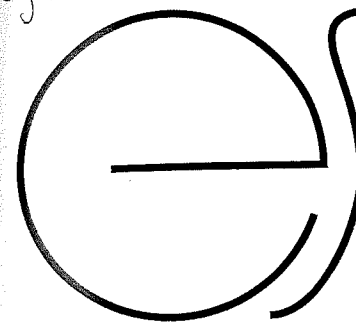
bevindingen uit de economische literatuur. Ten slotte wordt de in de EU geïmplementeerde politiek geanalyseerd op haar efficiëntie in de praktijk.

De andere aspecten van de Europese concurrentiepolitiek, die buiten artikel 85 vallen, worden in het boek niet geanalyseerd. Met name wordt geen aandacht besteed aan dominante posities van bedrijven (artikel 86), noch aan fusies en overnames (concentratieverordening), noch aan staatsmonopolies (artikel 37), noch aan staatssteun voor bedrijven (artikel 92), noch aan publieke ondernemingen (artikel 90 en 222). Daarentegen vormt het boek een van de volledigste analyses van overeenkomsten tussen bedrijven die er momenteel op de markt zijn. Academics zullen er beslist hun gading in vinden, maar ook mensen uit de bedrijfs wereld. In het werk worden immers diverse cases en praktijkvoorbeelden aangewend die duidelijk moeten maken hoe in de EU de facto overeenkomsten tussen bedrijven worden gereguleerd.

Paul Roosens

Economisch en Sociaal Tijdschrift: Auteursinstructies

- 1 Artikelen worden ingestuurd in twee exemplaren. De tekst mag geen identificatiegegevens van de auteur(s) bevatten.
- 2 Artikelen tellen maximaal 25 bladzijden (met 1,5 regelafstand).
- 3 Elk artikel moet een Nederlandse samenvatting en een Engelse abstract bevatten.
- 4 Het artikel moet overzichtelijk gestructureerd zijn, met treffende kopjes en subkopjes. Breng met witregels een logische indeling in alinea's aan. Gebruik het volgende basisschema:
Samenvatting
Inleiding (of probleemstelling)
Middendeel
Besluit (of conclusies, aanbevelingen)
Bibliografie
Abstract
- 5 Probeer het aantal voetnoten te beperken; meestal kunt u ze in de tekst verwerken. Voetnoten worden doorlopend genummerd.
- 6 Tabellen en figuren
Tabellen en figuren komen op aparte bladzijden. In de tekst vermeldt u waar de tabel/figuur bij voorkeur moet worden geplaatst.
In de tekst verwijst u duidelijk naar tabellen en/of figuren, bijv. "Uit figuur 1 blijkt dat ..." of "Tabel 4 bevat gegevens over ...".
Elke illustratie moet een titel en een bronvermelding hebben. Tekst in figuren en tabellen moet in het Nederlands gesteld zijn.
Als u materiaal gebruikt dat reeds elders gepubliceerd is, dient u zelf de uitgever vooraf om toestemming tot overname te vragen.
- 7 Literatuurverwijzingen
In de tekst verwijst u met de achternaam van de auteur(s), gevolgd door het jaartal en de bladzijde(n):
"kan daaruit worden afgeleid dat ..." (Morse, 1996, blz. 6-8).
Aan het einde van het artikel plaatst u de bibliografie met al de werken in alfabetische volgorde (van de eerste auteur). Als u meer dan één publicatie van een auteur citeert, plaatst u ze chronologisch en u nummert ze met a, b, c enz.
Gebruik voor de titelbeschrijving het volgende systeem:
BRUNO, M. en J. SACHS (1985), *Economics of Worldwide Stagflation*, Oxford, Basil Blackwell, 300 blz.
SERVOTTE, M. (1986), "De positie van België in de werelduitvoer: onze sterkten, onze zwakten", *Economisch en Sociaal Tijdschrift*, jg. 40, nr. 6, blz. 711-720.
CAVUSGIL, S.T. en E. KAYNAK (1982), "Success factors in export marketing: An empirical analysis", in: B.J. WALKER et al., eds., *An Assessment of Marketing Thought and Practice*, Chicago, American Marketing Association, 1982, blz. 309-364.
- 8 Na de publicatie ontvangt u vijf bewijsexemplaren van het nummer waarin uw artikel is geplaatst.

139	Financiële verantwoordelijkheid en betaalbaarheid van de gezondheidszorg	Diana De Graeve
Marc Jegers
165	Publieke exportkredietverzekering in België: een eerste analyse van regionale en sectorale verschillen	Ludo Cuyvers
183	De evolutie van de Vlaamse woningmarkt 1995-2010: simulaties van scenario's met betrekking tot het ruimtelijkeordenings- en subsidiebeleid	Peter Willemé
Bert Meulemans
215	Failissementspredictie: een vergelijking tussen lineaire discriminantanalyse en neurale netwerken	Paul Pompe
Jan Bilderbeek
243	Boekbesprekingen	

